

دور یاد دور دنیا

۱۲

تروژ / یون فوسه
کسی می آید
ترجمهٔ تینوش نظم جو

نشرنی

پیش‌گفتار

سال ۱۳۸۳ برنامه عصری با نمایش دوره نمایشنامه‌خوانی آثار یون فوسه را برگزار کرد و از آن جایی که من از قبل با متون این نمایشنامه‌نویس آشنایی کامل داشتم، مسئولین این برنامه درخواست کردند یکی از نمایشنامه‌های او را انتخاب و اجرا کنم. اولین انتخاب من کسی می‌آید بود که به‌نظرم مهم‌ترین و کامل‌ترین اثر یون فوسه می‌آمد. از آن جا که شنیده بودم گویی مجموعه آثار این نویسنده به فارسی ترجمه شده، از ناشر درخواست کردم ترجمه این نمایشنامه را که هنوز چاپ نشده بود برای اجرا در اختیارم بگذارد. اما به محض این‌که ترجمه‌ها را خواندم، باکمال تأسف متوجه شدم درخواستم بیهوده بوده. متأسفانه ترجمه‌های موجود سه نکته مهم نوشته‌ها و سبک یون فوسه را رعایت نمی‌کردند و زبان متن را به کل از شکل انداخته بودند.

نخستین مورد نقطه‌گذاری است. هیچ‌کدام از نمایشنامه‌های یون فوسه نقطه‌گذاری ندارند. نه علامت سؤال، نه علامت تعجبی، نه ویرگول و نه نقطه‌ای. این نکته که انتخاب نمایشنامه‌نویس است در

درک و اجرای متن اهمیت بسیاری دارد.

دومین مورد شکستگی متن است. نویسندگان متنش را مانند شعر نوشته است و با رفتن سرخط میان جمله‌هایش آن را می‌شکند.

سومین نکته انتخاب زبان است. با وجود این که انتخاب سبک زبان دیالوگ‌ها به زبان فارسی همیشه دشوار است چون در زبان‌های غربی تفاوت چندانی میان زبان ادبی و زبان محاوره نیست، این جا مسلم و روشن است که زبان یون فوسه به هیچ عنوان نمی‌تواند زبانی صرفاً محاوره‌ای باشد. زبانی است شاعرانه و همزمان اسرارآمیز. ترجمه‌ای که در دست دارید می‌تواند با زبان شکسته هم اجرا شود.

در ترجمه کسی می‌آید که همان سال ۱۳۸۳ انجام و نیز اجرا شد تلاش شده فراتر از معانی، به ضرب‌آهنگ زبان و ترتیب کلمات که بخش مهمی از سبک یون فوسه است توجه شود. یون فوسه دربارهٔ تئاترش می‌نویسد:

«خیلی زود، من در ادبیات صدایی متناقض کشف کردم که حضور داشت اما خودش چیزی نمی‌گفت. بسیار غریب است اما به نظر می‌آمد که از متون ادبی ناب، صدایی بیرون می‌آمد که هیچ چیز مشخصی نمی‌گفت، اما حضور داشت، فقط حضور داشت، مانند چیزی که می‌توانیم بشنویم، مانند سخنی بدون کلام که از دور دست می‌آید.

«و اما آن چه مرا شگفت زده می‌کرد این بود که این صدا فقط از متون ادبی بیرون می‌آمد. به همین دلیل من به این صدا می‌گویم: صدای ادبیات یا صدای نوشتار.